Rapporteren aan justitiële medewerkers bij justitiële doorverwijzingen van druggebruikers

visietekst

van de hulpverlenings- & welzijnssector

Vereniging voor Alcohol- en andere Drugproblemen

VAD

Deze visietekst kwam tot stand door de leden van de 'beleidsvoorbereidende werkgroep beroepsgeheim' (VAD 2001)

- ✓ prof. dr. Joris Casselman (Faculteit rechtsgeleerdheid, KU Leuven)
- ✓ dr. Patrick Danneels (PZ Sint-Franciscus, Zottegem)
- ✓ Sandra De Jonge (CIC De Spiegel, Bierbeek-Lovenjoel)
- ✓ Eva Debie (SODA, Antwerpen)
- ✓ Tom Defillet (Katarsis, Genk)
- ✓ Dirk Dobbelaere (De Sleutel, Merelbeke)
- ✓ Ellen Galle (CIC De Spiegel, Bierbeek-Lovenjoel)
- ✓ Marijs Geirnaert (VAD, Brussel)
- ✓ Bert Joosen (Het Veerhuis-MAT, Leuven)
- ✓ dr. Frieda Matthys (Matt Talbot, Borgerhout)
- ✓ Nadine Roose (VAD, Brussel)
- ✓ Christ'l Sewering (VAGGA-Altox, Antwerpen)
- ✓ Kris Stas (Steunpunt AWW, Berchem)
- ✓ dr. Jan Van Bouchaute (MSOC, Gent)
- ✓ Ria Van Obberghen (PC Sancta Maria, Sint-Truiden)
- ✓ Dirk Vandevelde (De Kiem, Oosterzele)
- ✓ Kris Verheecke (Kompas-Ambulante drugzorg, Kortrijk)
- ✓ Wim Verhelst (VLASTROV, Brussel)
- ✓ Marcel Vanhex (CAD Limburg, Hasselt)
- ✓ Walter Vermeiren (CGG Vlaams-Brabant-Oost, Leuven)
- ✓ Tessa Windelinckx (Overleg SHW Mechelen (OSM), Mechelen)

Eindredactie

- ✓ dr. Frieda Matthys (Matt Talbot, Borgerhout)
- ✓ Nadine Roose (VAD, Brussel)

Intro

Deze visietekst formuleert de context, de standpunten en de blijvende vraagtekens rond het rapporteren van de hulpverlenings- & welzijnssector aan de justitiële medewerkers bij justitiële doorverwijzingen van druggebruikers.

Hierbij wordt naar de wetgeving gekeken, en waar die onduidelijk of onvolledig is, leest u de standpunten waarover momenteel binnen de hulpverlenings- & welzijnssector consensus is gevormd. Deze standpunten geven de algemene basisprincipes en richtlijnen voor de hulpverlenings- & welzijnssector weer aangaande persoonsgerichte informatieoverdracht aan justitiële medewerkers bij justitiële doorverwijzingen. Wij pleiten ervoor dat alle hulpverleners en welzijnswerkers op de werkvloer deze standpunten navolgen. Waar er rond bepaalde deelaspecten geen unaniem standpunt is bereikt, hebben we de minderheidsstandpunten vermeld.

Achtereenvolgens wordt er ingezoomd op

- ✓ de context waarbinnen deze visietekst gesitueerd dient te worden;
- ✓ enkele randvoorwaarden voor een goede intersectoriële samenwerking;
- ✓ de jurisdictie van het beroepsgeheim en rapporteringsrichtlijnen van de hulpverlenings- & welzijnssector;
- ✓ de centrale rol van de cliënt bij deze intersectoriële informatieoverdracht.

De context

1. Een gewijzigd repressiebeleid

In zijn reactie op problematisch druggebruik blijkt het strafrechtelijk apparaat het meer en meer als zinvol te ervaren om de hulpverlening in te schakelen, m.a.w. de repressieve aanpak creëert ruimte voor behandelingsgerichte elementen.
In concreto betekent dit dat de justitiële sector vanop verschillende niveaus en echelons een beroep doet op de hulpverlenings- & welzijnssector[1], en dit zowel voor volwassenen als minderjarigen. De vragen kunnen van zeer diverse aard zijn: spoed- of crisisopvang (doorverwijzing door politie, vrijheid onder voorwaarden), preventieve screening (doorverwijzing door politie, therapeutisch advies drugs), behandeling of begeleiding als voorwaarde (pretoriaanse probatie, bemiddeling in strafzaken, vrijheid onder voorwaarden, internering, probatie, voorwaardelijke en voorlopige invrijheidstelling), externe hulpverlening tijdens detentie, sociale reïntegratie na de detentieperiode en gedwongen opname (zie bijlage 1, 2, 3).

2. Naar een goede samenwerking tussen de hulpverlenings- & welzijnssector en de justitiële sector

Het hoeft geen betoog dat een gepaste doorverwijzing en duidelijke intersectoriële werkafspraken rond doorverwijzing en opvolging in het belang zijn van zowel het betrokken individu als de maatschappij.
Momenteel wordt een optimale samenwerking evenwel nog gehinderd doordat beide sectoren, omwille van knelpunten van ideologische, juridische en organisatorische aard, nog te weinig op elkaar zijn afgestemd.
Eén van de meest prangende knelpunten bij begeleidingen van druggebruikers die door de justitiële sector zijn doorverwezen, is de onduidelijkheid omtrent de rapporteringsbevoegdheid en de toepassingsmodaliteiten van het beroepsgeheim van de hulpverlener en welzijnswerker.

---

[1] Hierbij dient te worden opgemerkt dat straathoekwerkers, alhoewel ze geen expliciete doorverwijzingen krijgen vanuit justitie, toch ook in contact komen met druggebruikers met een justitieel dossier. Bijgevolg zijn de in deze visietekst vermelde standpunten en principes ook voor hen relevant.

3. Het belang van duidelijkheid en eenvormigheid

Deze visietekst beoogt in eerste instantie binnen de hulpverlenings- & welzijnssector zelf duidelijkheid te creëren over de eigen rapporteringsbevoegdheid. Het is immers belangrijk dat hulpverleners en welzijnswerkers op de werkvloer de visie van de eigen sector kennen. De toepassingsmodaliteiten van het beroepsgeheim, en hieraan gekoppeld de meldingsplicht, zijn in de praktijk niet duidelijk omwille van te vage omschrijvingen in de wetgeving (met uitzondering van enkele recentere initiatieven die aanwijzingen geven over het omgaan met beroepsgeheim). Deze onduidelijkheid creëert niet alleen onzekerheid bij de hulpverlener of welzijnswerker over wat al dan niet aan de justitiële medewerker gecommuniceerd kan of moet worden, maar leidt ook tot verkeerde verwachtingen bij de justitiële actoren.

Eenduidigheid in de vorm van een algemene deontologische code omtrent beroepsgeheim kan een grote steun betekenen voor de hulpverleners en welzijnswerkers op het werkveld. Zij worden immers ook door het publiek en de externe partners als één groep bekeken. Wanneer de toepassingen van het beroepsgeheim in het werkveld te uiteenlopend zijn, lopen we het risico dat het vertrouwen in de sector in zijn geheel op de helling komt te staan.

Overigens, een eenvormiger beleid binnen de eigen sector zal in de nabije toekomst ook een constructiever overleg inzake algemene intersectoriële afspraken mogelijk maken: eens er een transparante samenwerkingsrelatie is gedefinieerd, ligt de weg open om concrete samenwerkingsprotocollen uit te werken. De hulpverlenings- & welzijnssector is vragende partij voor de opstelling van dergelijke protocollen volgens een eenduidig stramien en te volgen in alle gerechtelijke arrondissementen. Wat de inhoudelijke invulling betreft, dient er –naast de toepassing van deze algemeen geldende afspraken– wel enige speelruimte te zijn voor variatie op grond van regionale eigenheden.

Ten slotte –en dit is zeker niet het minst belangrijke– komt een duidelijke en eenvormige toepassing van het beroepsgeheim de cliënt zelf ten goede: de cliënt heeft het recht te allen tijde te weten welke informatie waar terechtkomt, - of net niet terechtkomt. Beroepsgeheim dient immers in de eerste plaats de bescherming van de cliënt en biedt deze de garantie om in alle vertrouwen een hulpverleningsrelatie te hebben.

Enkele randvoorwaarden voor een goede intersectoriële samenwerking

Om tot een goede samenwerking tussen de hulpverlenings- & welzijnssector enerzijds en de justitiële sector anderzijds te komen, formuleren we hier drie randvoorwaarden.

1. Welzijns- en gezondheidsperspectief

Een oriëntatie vanuit het strafrechtelijk apparaat naar de externe hulpverlening betekent de betrokkene een kans geven om constructief iets aan zijn probleemsituatie te doen. De gerechtelijke alternatieve maatregelen vervangen in die zin een strafmaatregel (meestal detentie). In de beleving van de betrokken cliënten worden deze begeleidingen echter dikwijls nog wel als een straf ervaren.

Wanneer de justitiële sector voor een welbepaalde cliënt bewust een welzijnsbevorderend initiatief verkiest boven een repressieve maatregel, dan wil dit zeggen dat de justitiële medewerker, mits de opvolging van de voorwaarden, zijn cliënt toevertrouwt aan de deskundigheid van de hulpverlenings- & welzijnssector. Deze deskundigheid is gericht op het bevorderen van de psychische en fysieke gezondheid van het individu. De begeleidings- en behandelingsdoelen, die zowel medisch, psychologisch en/of sociaal van aard kunnen zijn, worden enkel binnen een welzijns- en gezondheidsperspectief geformuleerd. De cliënt staat in dit hulpverleningsproces centraal. Het is de taak van de hulpverlener of welzijnswerker om het zelfbewustzijn van de cliënt en het nemen van weloverwogen levenskeuzes (o.a. over druggebruik) te bevorderen.

2. Terreinafbakening

In de samenwerking met justitiële medewerkers wenst de hulpverlenings- & welzijnssector bovenvermeld uitgangspunt zuiver te houden. Werkend aan de per-

soonlijke gezondheid en psychische groei van de cliënt neemt de hulpverlener of welzijnswerker bijvoorbeeld geen stelling in over de illegaliteitspolemiek.

De hulpverlenings- & welzijnssector wenst heel duidelijk geen verlengde te zijn van de justitiële sector, waarvan de doelstellingen van een andere maatschappelijke orde zijn. Hulpverleners en welzijnswerkers mogen geen informanten worden of mogen zich niet op het niveau van de strafuitvoering begeven. Daarom wil de hulpverlenings- & welzijnssector werken binnen een duidelijk kader en met een strikte terreinafbakening tussen beide sectoren.

De rapporteringsmogelijkheden naar de justitiële medewerkers dienen dan ook op deze terreinafbakening gebaseerd te zijn. Wij pleiten ervoor dat het doorgeven van informatie steeds binnen een duidelijk kader gebeurt.

3. Erkende werkvisie

Terreinafbakening impliceert dat de justitiële sector de werkvisie van de hulpverlenings- & welzijnssector erkent, waarbij naast de erkenning van (a) de finaliteit van het hulpverlenen ook de erkenning van (b) de eigenheid en (c) het beroepsgeheim cruciaal zijn.

(a) Erkenning van de **finaliteit** van het hulpverlenen als fundamenteel uitgangspunt: de hulpverlenings- & welzijnssector wil de specifieke positie van de hulpverlener of welzijnswerker louter als werker vanuit een welzijns- en gezondheidsperspectief gevrijwaard zien (zie hierboven).

(b) Erkenning van de **eigenheid** van het hulpverlenen als fundamenteel uitgangspunt, met begrip voor de specifieke kenmerken van de problematiek en haar implicaties voor de drughulpverlening:
- ✓ druggebruik en -misbruik worden gezien als symptoom van dysfunctionele levensterreinen; dit houdt in dat de hulpverlener of welzijnswerker niet eng zal focussen op het druggebruik zelf maar op de onderliggende en samenhangende factoren die het gebruik/misbruik initiëren en in stand

houden; er wordt in de behandeling of begeleiding dan ook steeds geopteerd voor een geïntegreerde aanpak;

- ✓ hulpverlening bij middelenmisbruik gaat uit van de actuele behoeften en mogelijkheden van de cliënt; behandelingsdoelen kunnen in die zin variëren van harm reduction (schadebeperkende maatregelen) tot totale abstinentie; totale abstinentie wordt dus niet steeds als ultiem behandelingsdoel geformuleerd; waar volledige ontwenning haalbaar en gewenst is, zal dit het einddoel van de hulpverlening vormen; in andere gevallen kan gecontroleerd gebruik het behandelingsdoel zijn, soms zijn vooral zorg en bescherming nodig of ligt de nadruk op resocialisatie; harm reduction is vaak een belangrijke tussenstap in het hulpverleningsproces, soms is het ook de enige mogelijke en derhalve de enige zinvolle maatregel;
- ✓ hulpverlening bij middelenmisbruik is een proces van vallen en opstaan en vraagt veel geduld en tijd; werken rond motivatie en herval is fundamenteel; motivatieschommelingen en herval worden niet gezien als een teken van slechte wil maar als inherent onderdeel van een veranderingsproces.

Het is belangrijk deze hulpverleningsvisie over de aanpak van cliënten met een drugprobleem aan de justitiële medewerker duidelijk te maken.

(c) Erkenning van het bestaande **beroepsgeheim** van hulpverleners en welzijnswerkers: het fundamentele werkprincipe binnen hulpverlening is het opbouwen van een vertrouwensrelatie met de cliënt. Dit vertrouwen vormt de hoeksteen van iedere hulpverleningsrelatie en is zowel een kwetsbare als een krachtige schakel in het bereiken van de behandelingsdoelen. Artikel 458 van het strafwetboek dat de overtreding van het beroepsgeheim bestraft (zie bijlage 4), is voor de cliënt een belangrijke garantie voor het vrijwaren van het gestelde vertrouwen in de hulpverlener. Ook ten aanzien van gerechtscliënten wenst de hulpverlenings- & welzijnssector op dit juridisch geregelde beroepsgeheim een beroep te doen, waarvoor respect vanwege de justitiële medewerkers wordt gevraagd.

De jurisdictie van het beroepsgeheim en rapporteringsrichtlijnen van de hulpverlenings- & welzijnssector

1. Wie is er aan het beroepsgeheim gebonden?

Artikel 458 van het strafwetboek definieert wie er onder het beroepsgeheim valt. Vooreerst is er de zeer expliciete vermelding van *'geneesheren, heelkundigen, apothekers, vroedvrouwen en officieren van gezondheid'*. Verder is er de restcategorie *'en alle andere personen die in hoofde van hun staat of beroep kennis dragen van geheimen die hun zijn toevertrouwd'*. Daaronder valt ons inziens elke hulpverlener en welzijnswerker die binnen het gezondheids- en welzijnsperspectief handelt.

We stellen heel duidelijk dat hulpverleners en welzijnswerkers, die niet werkzaam zijn onder een justitiële opdrachtgever, wel degelijk aan het beroepsgeheim gebonden zijn. Tot deze groep behoren dus o.a. ook straathoekwerkers, citycoachers en AGM-medewerkers (alternatieve gerechtelijke maatregelen), al dan niet tewerkgesteld in het kader van veiligheidscontracten. Als dusdanig stellen wij de concrete taakinvulling en niet de context van de werkgever (bijvoorbeeld 'ambtenaar') als oordeelscriterium. Wij ijveren ervoor dat het statuut van 'hulpverlener' of 'welzijnswerker' in het arbeidscontract expliciet vermeld staat en dat de betrokken overheden (gemeentelijk, regionaal en federaal) dit beroepsgeheim garanderen.

Met betrekking tot het doorgeven van informatie aan justitieassistenten stellen wij dat het zogezegde 'gedeeld beroepsgeheim', waarop justitieassistenten zich soms willen beroepen, hier niet toegepast kan worden omwille van de justitiële werkcontext waarbinnen justitieassistenten handelen. Zittend op een dubbele stoel zijn zij enerzijds wel gebonden aan de deontologische code van de maatschappelijke werkers[2], maar anderzijds blijven zij rapportageplicht behouden ten opzichte van hun oversten.

[2] Aangezien Vlaanderen nog geen officiële code heeft voor de beroepsgroep maatschappelijke werkers, beroepen deze hulpverleners zich vaak op de Nederlandse code.

2. Wat meldt de hulpverlener/ welzijnswerker aan de justitiële medewerker? Wat niet?

2.1. Onduidelijke wetgeving

De wetgeving is zeer vaag over welke informatie er al dan niet kan worden doorgegeven aan justitiële medewerkers.
Artikel 458 van het strafwetboek (zie bijlage 4) spreekt enkel over '*geheimen die zijn toevertrouwd uit hoofde van hun staat of beroep*'. Maar wat zijn '*geheimen*'? De hulpverlenings- & welzijnssector verstaat hieronder in elk geval:

- ✓ alle informatie, feiten of gegevens, uit verleden, heden of toekomst, die betrekking hebben op of uitgaan van het individu, met name: zijn lichaam, gedachten, gevoelens, attitude, kennis, gedrag,…,
- ✓ die de hulpverlener of welzijnswerker die binnen het gezondheids- en welzijnsperspectief handelt,
- ✓ uit hoofde van zijn/haar statuut of beroep, d.i. in het kader van ofwel een reeds bestaande ofwel een initiële hulpverleningsrelatie,
- ✓ zelf waargenomen heeft, of waarvan hij/ zij kennis heeft genomen (hetzij schriftelijk, hetzij mondeling),
- ✓ dit laatste ofwel van een andere hulpverlener of welzijnswerker die onder hetzelfde beroepsgeheim valt (het zogenaamde 'gedeeld beroepsgeheim'), ofwel rechtstreeks van de cliënt zelf, die deze informatie uitgaande van een aan een hulpverleningsrelatie gekoppelde garantie van vertrouwen heeft meegedeeld en die, in het geval er een overleg gepland is met een andere hulpverlener of welzijnswerker waarvan eenzelfde garantie van beroepsgeheim gegarandeerd is, toestemming heeft gegeven deze informatie met de betreffende hulpverlener of welzijnswerker te delen.

Justitiële medewerkers informeren over *algemene* settinggerichte aspecten zoals het programma, de setting, de hulpverleningsmogelijkheden, adequate manieren van doorverwijzen, alternatieve afhandelingsmethodes, enz. is duidelijk van een andere orde dan bijvoorbeeld het doorgeven van het feit of een *welbepaalde* persoon al dan niet in het behandelingsprogramma zit. Het doorgeven van deze niet

persoonsgebonden informatie aan justitiële medewerkers is op het vlak van beroepsgeheim dan ook geen struikelblok, aangezien het gaat om informatie die een begeleider of hulpverlener aan iedereen kan verstrekken.

2.2. Minder twijfel bij enkele recente initiatieven

Enkele recentere initiatieven, zoals de omzendbrief met betrekking tot de 'voorlopige invrijheidstelling van bepaalde drugverslaafde veroordeelden met het oog op aangepaste behandeling en/of begeleiding' met de daaraan gekoppelde 'prestatieverbintenis' (april 2000), schetsen een duidelijker rapporteringskader. Hetzelfde geldt voor het wetsontwerp betreffende de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen (oktober 2000). Vooral de laatste artikels van dit nieuwe wetsontwerp kunnen op het terrein van de drughulpverlening van toepassing zijn omdat een voorstel werd gedaan deze voorstellen open te trekken naar alle vormen van rapportering binnen de hulpverlening (zie bijlage 5).

2.3. Nuances bij cliëntinformatie

Algemene consensus is dat alle inhoudelijke informatie *van* de cliënt (zijn persoonlijk verhaal en belevingen bijvoorbeeld) en *over* de cliënt (zijn evoluties in het veranderingsproces bijvoorbeeld) onder het beroepsgeheim valt. Dit is ook wat de Federale Beleidsnota Drugs (2001) zegt. Dit impliceert dat:

- ✓ evenmin de goed lopende dingen worden doorgegeven (om voor de cliënt bijvoorbeeld een goed woordje te doen);
- ✓ het beter kennen van een justitiële medewerker en de hiermee gepaard gaande informelere omgang niet mag leiden tot het geven van meer informatie;
- ✓ de resultaten van urinetesten niet worden meegedeeld;
- ✓ strafbare feiten vernomen van de cliënt zelf tijdens de behandeling of begeleiding eveneens niet worden gemeld.

Toch duiken er hierbij heel wat vragen op, zoals: kan de reden waarom een begeleiding is gestopt, gemeld worden; kan er gesignaleerd worden wanneer het fout

loopt in de begeleiding; hoever mag een adviesformulering gaan; in welke mate of omstandigheden kan er bijkomende informatie gegeven worden; wat is de eenduidige definitie van een noodsituatie?

Ons inziens kan sommige cliëntinformatie wél aan justitiële medewerkers worden doorgegeven, op voorwaarde dat:

- ✓ de cliëntinformatie kadert in een vooraf vastgelegd samenwerkingsverband, zoals bijvoorbeeld de wettelijk geregelde alternatieve gerechtelijke maatregelen (Vrijheid onder voorwaarden (VOV), Voorwaardelijke Invrijheidstelling (VI), Voorlopige Invrijheidstelling (VLI),…) of het (nog) niet wettelijk geregelde therapeutisch advies drugs (TA);
- ✓ er bij het vastleggen van criteria wordt uitgegaan van wat voor de justitiële medewerker wezenlijk onontbeerlijk en nuttig is voor het opvolgen van de gestelde voorwaarden; het gaat hier over 'wat de justitiële partner *moet* weten'; dit zal nog nader bepaald worden in overleg met de justitiële sector;
- ✓ er bij het vastleggen van de criteria rekening wordt gehouden met de finaliteit en de visie van de hulpverlenings- & welzijnssector; het gaat hier over 'wat de hulpverlener *kan* melden'.

Bijgevolg kan de hulpverlener of welzijnswerker onder deze voorwaarden als dusdanig wel het volgende melden zonder afbreuk te doen aan het beroepsgeheim:

- ✓ het aanvatten van een begeleiding of behandeling;
- ✓ de aanwezigheden;
- ✓ het afgerond hebben van een begeleiding of behandeling;
- ✓ het eenzijdig afgebroken hebben van een begeleiding of behandeling;
- ✓ de vaststelling of het advies: 'begeleiding is in deze setting niet zinvol', of 'ambulante hulpverlening is ontoereikend', zonder hier inhoudelijk op door te gaan;
- ✓ belangrijke veranderingen binnen het begeleidingsplan, zoals bijvoorbeeld een doorverwijzing naar een andere hulpverleningsdienst.

Hierbij willen we opmerken dat het op de hoogte brengen van de cliënt over de

wijze van informatieoverdracht integraal deel uitmaakt van het samenwerkingsverband. Door in het aanbod in te stappen, aanvaardt de cliënt automatisch de rapporteringsmodaliteiten (zie p.15,'Recht op weten') .

Minderheidsstandpunt
Het melden van eenzijdig afgebroken begeleidingen en mededelingen zoals 'ambulante begeleiding is ontoereikend' gaat eigenlijk al te ver omdat dit consequenties kan hebben voor de justitiële afhandeling, waar hulpverleners zich buiten dienen te houden. Deze taak hoort eerder thuis bij een dienst van justitie zelf.

2.4. Statuut van de justitiële medewerker

Verder is het statuut van de justitiële medewerker mee bepalend voor de hoeveelheid en de aard van de informatie die wordt doorgegeven. Dit is vooral relevant wanneer de justitiële medewerker zelf gebonden is aan het medische beroepsgeheim. Dit laatste is bijvoorbeeld het geval bij de Commissie ter Bescherming van de Maatschappij. Maar ook afhankelijk van de echelonnering binnen de strafrechtsbedeling en de gerechtelijke fasering (opsporing, advies, toezicht) kunnen de justitiële contactpersonen zeer divers zijn qua functie en positie. De hoeveelheid en de aard van de informatie die wordt doorgegeven, verschilt naarmate men bijvoorbeeld te maken heeft met een politiedienst in het kader van een opsporing of met een justitieassistent in het kader van een advies of een opvolging.

3. Hoe rapporteert de hulpverlener/ welzijnswerker aan de justitiële medewerker?

Vooreerst moeten we een onderscheid maken tussen formele rapportering en cliëntgericht overleg.

Formele rapportering betreft *de voorziene en afgesproken informatieoverdracht*, waarbij de cliëntinformatie voldoet aan de drie voornoemde voorwaarden (gekaderd in een vooraf vastgelegd samenwerkingsverband, wat de justitiële partner moet weten en wat de hulpverlener vanuit zijn positie of statuut kan zeggen; zie p. 12). Formele rapportering dient *steeds schriftelijk* te gebeuren.

Hiernaast kan het soms nodig zijn, in geval van bijvoorbeeld *urgenties of onvoorziene omstandigheden*, om met de justitiële medewerker cliëntgericht overleg te plegen over *praktische afspraken*, waarbij ook hier de cliëntinformatie moet voldoen aan de drie voornoemde voorwaarden (zie p. 12). Dit overleg kan omwille van de efficiëntie en de noodwendigheid wel *telefonisch* gebeuren.

Bij de vraag of de rapportering op *initiatief* van de hulpverlener dient te gebeuren dan wel *ad hoc op vraag* van de justitiële medewerker, opteert de hulpverlenings- & welzijnssector voor het laatste omdat dit positioneel gezien het zuiverst is. Aangezien de justitiële medewerker vragende partij is voor het starten van een begeleiding of behandeling, lijkt het ons het meest logisch dat het tijdig bekomen van de nodige informatie zijn verantwoordelijkheid is.

De voorkeur gaat uit naar de uitwerking van een duidelijke instellingspolitiek over de wijze van rapporteren aan de justitiële medewerker, conform de richtlijnen van deze visietekst, waaraan ieder personeelslid zich moet houden.

Afhankelijk van de grootte van de dienst en de aard van de setting kan ervoor geopteerd worden de rapportering centraal binnen de instelling op te volgen.

De centrale rol van de cliënt bij deze intersectoriële informatieoverdracht

1. Recht op weten

Wanneer de hulpverlener cliëntinformatie aan de justitiële medewerker rapporteert of telefonisch overleg pleegt, dient de cliënt te allen tijde bij deze informatieoverdracht betrokken te worden.

Bij de formele rapportering, die steeds schriftelijk gebeurt, moet de cliënt steeds de kans hebben 'voor gelezen' te ondertekenen.

Bij cliëntgericht overleg over praktische (meestal urgente) afspraken dient de cliënt in de mate van het mogelijke aanwezig te zijn.

Tevens dienen er met de cliënt vooraf afspraken gemaakt te worden rond informatieoverdracht bij niet-akkoordverklaring van de cliënt: welke informatie kan er in dit geval tóch doorgegeven worden?

2. Responsabilisering

De verantwoordelijkheid van de informatieoverdracht ligt bij de cliënt. Dit wil zeggen dat de cliënt zoveel mogelijk geresponsabiliseerd moet worden in het zelf doorgeven van de gevraagde informatie, zoals bijvoorbeeld de uitslag van een urinetesting of een aanwezigheidsattest. Het is immers de verantwoordelijkheid van de cliënt om te 'bewijzen' dat hij zich aan de justitiële voorwaarden houdt.

Indien de justitiële medewerker meer informatie wenst dan de door de cliënt afgeleverde informatie, dient er bij voorkeur een trio-overleg gepland te worden.

De cliënt kan verder ook gestimuleerd worden zelf het initiatief te nemen zijn justitieassistent uit te nodigen voor het bespreken van zijn juridische situatie.

In ieder geval dient het overleg met de justitiële partners binnen de instelling zo efficiënt mogelijk georganiseerd te worden, niet alleen in functie van duidelijkheid, afstemming en snel op de bal spelen, maar ook in functie van de mate van inspraak van de cliënt.

Ook hier gaat de voorkeur uit naar het uitwerken van een duidelijke instellingspolitiek, conform de richtlijnen van deze visietekst, waarbij het voor ieder personeelslid duidelijk is hoe en wanneer de cliënt betrokken en geresponsabiliseerd dient te worden.

Bijlagen

1. Overzicht: appèl op de hulpverlening vanuit diverse echelons uit de strafrechtsbedeling
2. Overzicht van de juridische maatregelen in welk kader de justitiële sector meerderjarige druggebruikers naar de hulpverlening doorverwijst (schema 1)
3. Overzicht van de juridische maatregelen in welk kader de justitiële sector minderjarige druggebruikers naar de hulpverlening doorverwijst (schema 2)
4. Artikel 458 van het Strafwetboek
5. Wettelijke uitzonderingen op het beroepsgeheim

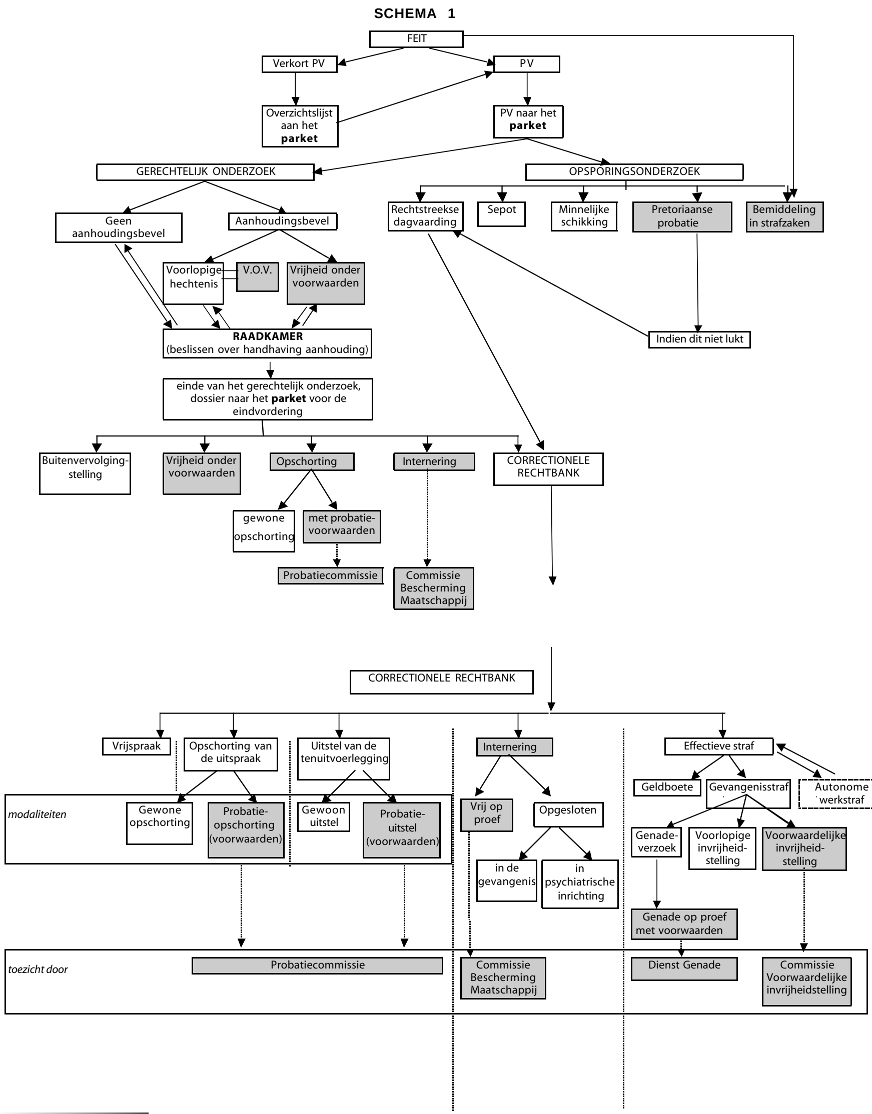
Bijlage 1

Overzicht: appèl op de hulpverlening vanuit diverse echelons uit de strafrechtsbedeling

JUSTITIËLE SECTOR	HULPVERLENING
Politiediensten: vrijblijvende doorverwijzing Onderzoeksrechter: VOV	Crisisopvang
Politiediensten: vrijblijvende doorverwijzing Politiediensten en/of parket: TA	Preventieve screening
O.M.: pretoriaanse probatie O.M.: bemiddeling in strafzaken Onderzoeksrechter/Raadkamer: VOV Onderzoeksrechter/Commissie: Internering Vonnisrechter: Probatie met opschorting Vonnisrechter: Probatie met uitstel Vonnisrechter: VI	Begeleiding als voorwaarde
Niet n.a.v. gerechtelijk dossier	Gedwongen opname
Tijdens detentie	Externe hulpverlening
Na detentie	Sociale reïntegratie

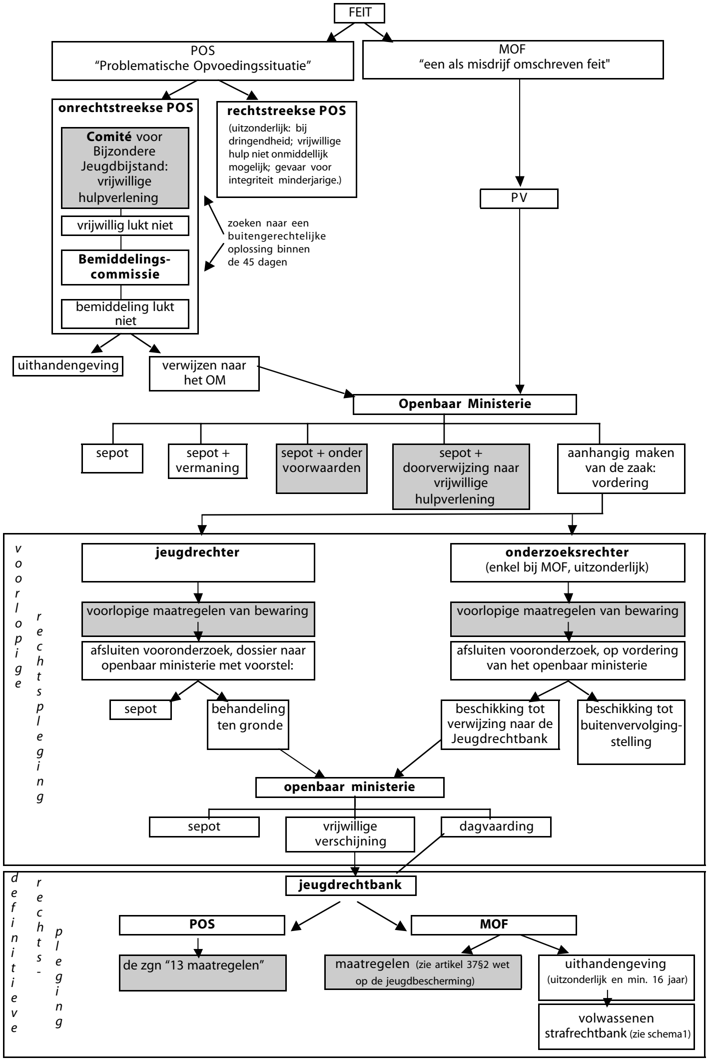
Bijlage 2

Overzicht van de juridische maatregelen in welk kader de justitiële sector meerderjarige druggebruikers naar de hulpverlening doorverwijst (schema 1)

Bijlage 3

Overzicht van de juridische maatregelen in welk kader de justitiële sector minderjarige druggebruikers naar de hulpverlening doorverwijst (schema 2)

(Bijlage 2 en 3: uit PROVENTIEF [Oost-Vlaams informatieblad voor professionelen uit de alcohol- en drugsector], oktober 1999, Freya Vander Laenen en Jackie Rombaut)

Bijlage 4

Artikel 458 van het Strafwetboek

Artikel 458 SW (bijwerking t.e.m. B.S. 30/06/1997):

'Geneesheren, heelkundigen, officieren van gezondheid, apothekers, vroedvrouwen en alle andere personen die uit hoofde van hun staat of beroep kennis dragen van geheimen die hun zijn toevertrouwd, en deze bekendmaken buiten het geval dat zij geroepen worden om in rechte (of voor een parlementaire onderzoekscommissie) getuigenis af te leggen en buiten het geval dat de wet hen verplicht die geheimen bekend te maken, worden gestraft met een gevangenisstraf van acht dagen tot zes maanden en met een geldboete van honderd frank tot vijfhonderd frank'

Bijlage 5

Wettelijke uitzonderingen op het beroepsgeheim

De wet van 28/11/2000 betreffende de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen bevat een uitzondering op het beroepsgeheim. Deze wet is vanaf 01/04/2001 algemeen toepasselijk (dus niet louter van toepassing op minderjarigen!) binnen de volgende wettelijke kaders:

- vrijheid onder voorwaarden (alternatief t.o.v. voorlopige hechtenis);
- probatie;
- voorwaardelijke invrijheidstelling;
- vrijheid op proef van geïnterneerden of 'seksuele delinquenten' ter beschikking gesteld van de regering

Deze wetsbepalingen zijn derhalve niet van toepassing op de bemiddeling in strafzaken en praetoriaanse probatie, maar ook niet op doorverwijzingen vanuit politiediensten en het (nog) niet wettelijk geregelde therapeutisch advies drugs.

In deze wet wordt het volgende gesteld:

Indien de voorwaarden die bepaald zijn het volgen van een begeleiding of een behandeling opleggen, nodigt de bevoegde instantie (rechter, commissie,...) de betrokkene uit om een bevoegde persoon of dienst te kiezen. Die keuze wordt aan de bevoegde instantie ter goedkeuring voorgelegd.

Deze dienst of persoon die de opdracht aanneemt, brengt aan de bevoegde instantie, binnen de maand na de invrijheidstelling (of na het begin van de begeleiding of behandeling) en telkens als de dienst of persoon het nuttig acht, of op verzoek van de bevoegde instantie en ten minste om de 6 maanden (2 bij V.O.V.) verslag uit over de begeleiding of de behandeling.

Het bedoelde verslag handelt over de volgende punten:

1) *de daadwerkelijke aanwezigheden van de betrokkene op de voorgestelde raadplegingen;*
2) *de ongewettigde afwezigheden;*
3) *het eenzijdig stopzetten van de begeleiding of de behandeling door de betrokkene;*
4) *de moeilijkheden die bij de uitvoering daarvan gerezen zijn;*
5) *de situaties die een ernstig risico inhouden voor derden.*

De bevoegde dienst of de bevoegde persoon moet de bevoegde instantie op de hoogte brengen van het stopzetten van de begeleiding of de behandeling.

In deze passage wordt de vrijheid van de therapeut of de dienst om de opdracht al dan niet aan te nemen, benadrukt. Het feit dat rechtstreeks verslag uitgebracht wordt aan de bevoegde instantie (rechter, commissie,..) is een duidelijke uitzondering op het beroepsgeheim. Wel wordt het als een belemmering ervaren dat de verslagen niet via de justitieassistent passeren, maar wel rechtstreeks naar de bevoegde instantie overgemaakt worden. De inhoud van de verslagen wordt nochtans als zeer nuttige informatie beschouwd voor het uitoefenen van de job van justitieassistent.

Omtrent de inhoud van het bedoelde verslag kunnen evenwel nog onduidelijk-

heden optreden. De vastgestelde punten bieden immers nog ruimte voor interpretatie:

- wat wordt bedoeld met 'ongewettigde afwezigheden'?
- wat zijn 'moeilijkheden' die bij de uitvoering gerezen zijn?
- wat zijn 'situaties die een ernstig risico inhouden voor derden'?

In dit verband dienen volgende bemerkingen gekaderd te worden:

1) Met 'moeilijkheden die bij de uitvoering daarvan zijn gerezen' bedoelt de wetgever 'feitelijke moeilijkheden' en geen 'therapeutische moeilijkheden'. Uit de voorbereidende handelingen blijkt dat de inhoud van de therapie door het beroepsgeheim beschermd blijft. De Orde van Geneesheren van Waals-Brabant is momenteel in beraad over deze kwestie
2) Met de woorden 'de situaties die een ernstig risico inhouden voor derden' verwijst de wetgever naar het concept 'noodtoestand' (zie verder)
3) Men dient rekening te houden met de taken van de justitieassistenten en met het deontologische beginsel van het respect voor de cliënt.

De inhoud van de overgemaakte verslagen dient aan de cliënt te worden meegedeeld.

Voor de maatregelen waarvoor deze wetsbepalingen niet van toepassing zijn (zie p. 20), is het enkel mogelijk om informatie of attesten door te geven aan de cliënt zelf (behalve in geval van bemiddeling in strafzaken in het kader van het samenwerkingsakkoord inzake de begeleiding van daders van seksueel misbruik dat gelijkaardige bepalingen bevat).

(Uit: Vannijvel Vanessa, verslag rondetafelgesprek over drugs en beroepsgeheim op 26/03/02, provincie Vlaams-Brabant (onuitgegeven tekst))

Referenties

- *Federale Beleidsnota Drugs*, Kabinet van Volksgezondheid, Minister M. Aelvoet (2001)
- Jacobs T. *Interstructurele communicatie en samenwerking tussen hulpverleningsvoorzieningen en politionele en justitiële instanties met respect voor het beroepsgeheim,* Overlegplatform GGZ Vlaams-Brabant (2000)
- *Nota 'Samenwerking drughulpverlening – justitie'*, VAD (2000). Deze tekst is gebaseerd op de discussienota's van twee werkgroepen van het congres drugbeleid 2000 (1999), het beleidsmemorandum van de Belgische drughulpverlening en preventie, de visietekst van de V.V.B.V., de bevraging 'samenwerking hulpverlening-justitie' van VAD en de discussies van het platform drughulpverlening-justitie van VAD.
- Nouwynck L. *La position des différents intervenants psycho-medico-sociaux face au secret professionnel dans le travail avec les Justiciables*, Revue de droit pénal et de criminologie, jan 2001, mei 2001.
- Vanhex M. *Het beroepsgeheim van hulpverleners: een vloek of een zegen?,* Referatenbundel VAD-studiedag 'Samenwerking drughulpverlening-justitie: synergie of utopie?', Brussel (2000)
- Vande Moortel *Het beroepsgeheim*, Syllabus Ronde Tafels Psychiatrie, Pharmacia & Upjohn (1998)

VAD, E. Tollenaerestraat 15, 1020 Brussel
Tel.: 02 423 03 33
Fax: 02 423 03 34
e-mail: vad@vad.be
website: www.vad.be
D/2002/6030/23

VU: S. Ansoms, E. Tollenaerestraat 15, 1020 Brussel